

ผลการดำเนินธุรกิจการทำฟาร์มผสมผสานในพื้นที่เป้าหมายหลัก

ตำบลบ้านแหลม อําเภอบางปานมา จังหวัดสุพรรณบุรี

โครงการวิจัยและพัฒนาการทำฟาร์มในพื้นที่เป้าหมายหลัก^{1/}

Key Site for Farming System Research and Development Project

หลักการและเหตุผล

งานค้นคว้าวิจัยของกรมวิชาการเกษตรที่ผ่านมา ไม่ได้อ่อนวยให้ผลการค้นคว้าวิจัยและทดลองต่าง ๆ สามารถแก้ปัญหาของเกษตรกรในท้องที่ได้อย่างทั่วถึง เพราะงานค้นคว้าวิจัยได้เน้นหนักกันอยู่เฉพาะในสถานีทดลองและศูนย์วิจัยเล็กเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เป็นเพราสาขាតอตรากำลัง งบประมาณ ยานพาหนะ และการสนับสนุนทางด้านนโยบาย ที่ให้แก่นักวิชาการไม่มีโอกาสได้ไปสัมผัสปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร ซึ่งมีความยุ่งยากและสับซ้อนแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเช่นนิเวศน์เกษตรต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง แต่เดิมงานค้นคว้าวิจัยมักจะกระทำการเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเดียว (Discipline) หรือเพียง 2 หรือ 3 สาขาวิชา ทำให้ผลการค้นคว้าวิจัยที่ได้ไม่สามารถแก้ปัญหาในสภาพของเกษตรกรฐานได้อย่างสมบูรณ์ เพราะในสภาพของสถานีทดลองนั้น มีความพร้อมด้านการควบคุมปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไว้อย่างดี อาทิ เช่น น้ำ โภคแมลงศัตรู และอื่น ๆ ซึ่งมีขาดในสภาพพื้นที่ของเกษตรกรโดยทั่ว ๆ ไป ดังนั้นงานค้นคว้าวิจัยทดลอง และพัฒนาในลักษณะที่สมบูรณ์ในตัวเอง (package) หรือวิจัยเป็นระบบไม่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นรูปสหสาขาวิชาการ ทั้งด้านการผลิต การอวัยวะ การจัดการฟาร์ม สภาพแวดล้อม ดิน ปุ๋ย น้ำ เครื่องทุ่นแรง ตลอดจนด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยดำเนินการค้นคว้าวิจัยและทดลอง ในสภาพพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งได้เลือกให้เป็นตัวแทนของกลุ่มลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกัน จึงเป็นวิธีการที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและลดจุดบกพร่องต่าง ๆ ที่มีอยู่แต่เดิมได้ เพราะเป็นการผนึกกำลังคนที่จะจัดการรายอุปทานห่วงโซ่อุปทานให้มีความกว้างขวางแก้ปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนอันไม่อ่าใจแก้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะจะมีผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่เช่นนี้ได้ หากสามารถแก้ปัญหาในพื้นที่เป้าหมายที่เป้าหมายได้ ก็จะเป็นการช่วยที่จะใช้ระบบในการทำงานเป็นทีมแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ต่อไป

ความเป็นมาของโครงการ

ในการประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างนักวิจัยอาชีวศึกษา สถาบันฯ และผู้เชี่ยวชาญ ชาวนา คณาจารย์ ดร. กอร์ดอน อาร์เบนต์ ได้เห็นพ้องต้องกันว่า เนื่องจากอัตราการกำลังของสถาบันฯ ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นในระยะแรกมีอยู่น้อย มีทั้งปฏิบัติงานประจำอยู่ส่วนกลางและตามสถานีทดลองต่าง ๆ ทั่วประเทศ อีกทั้งขาดยานพาหนะที่จะออกไปดำเนินการยังท้องถิ่นต่าง ๆ ในลักษณะจัดการรายนั้น น่าจะไม่มีงบกิดผลดีนักในกรณีนี้ที่สถาบันได้รับผิดชอบอยู่ คือ การวิจัยและพัฒนาในสภาพไร่นาสวนของเกษตรกร จึงเห็นควรดำเนินการวิจัยใน 3 ลักษณะ คือ

1. งานวิจัยและพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายหลัก (Key Site) โดยมีพื้นที่ (Area) อาจีดีอุตสาหกรรม อาเภอ ไช่ หรือโครงการเป้าหมายในการวิจัยและพัฒนา และการดำเนินวิจัยและพัฒนานั้น ให้เป็นไปในรูปสหสาขาวิชา

1/ วิเชียร ศศคิประภา ไพรัช ด้วงพิบูลย์ หน่วยวิจัยและพัฒนาระบบการทำฟาร์มสุพรรณบุรี สถาบันวิจัยการทำฟาร์ม กรมวิชาการเกษตร

2. งานค้นคว้าวิจัยในพื้นที่เป้าหมายรอง (Secondary Site) โดยยึดพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเป้าหมาย โดยทำการรวมวิจัยมากกว่า 2 สาขาวิชา

3. งานวิจัยทดสอบ (Tertiary Site) โดยมีเป้าหมายที่จะได้มาร์คงานวิจัยที่มีลักษณะยืนยันผล เพื่อใช้ประโยชน์ในงานวิจัยและพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายรองและเป้าหมายหลัก

สถาบันวิจัยการทำฟาร์มได้เริ่มดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาการทำฟาร์ม ในพื้นที่เป้าหมายหลัก ชั้นเย็นแห่งแรกในปีงบประมาณ พ.ศ. 2526 โดยยึดเนื้อที่ของตำบลเย็นเป้าหมายที่ตำบลบ้านแหลม อ่าเภอบางปะกัง จังหวัดสุพรรณบุรี มีกำหนดเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2526-2531) โดยใช้งบประมาณดำเนินการของสถาบันฯ

ສາພ້ວງໄປ

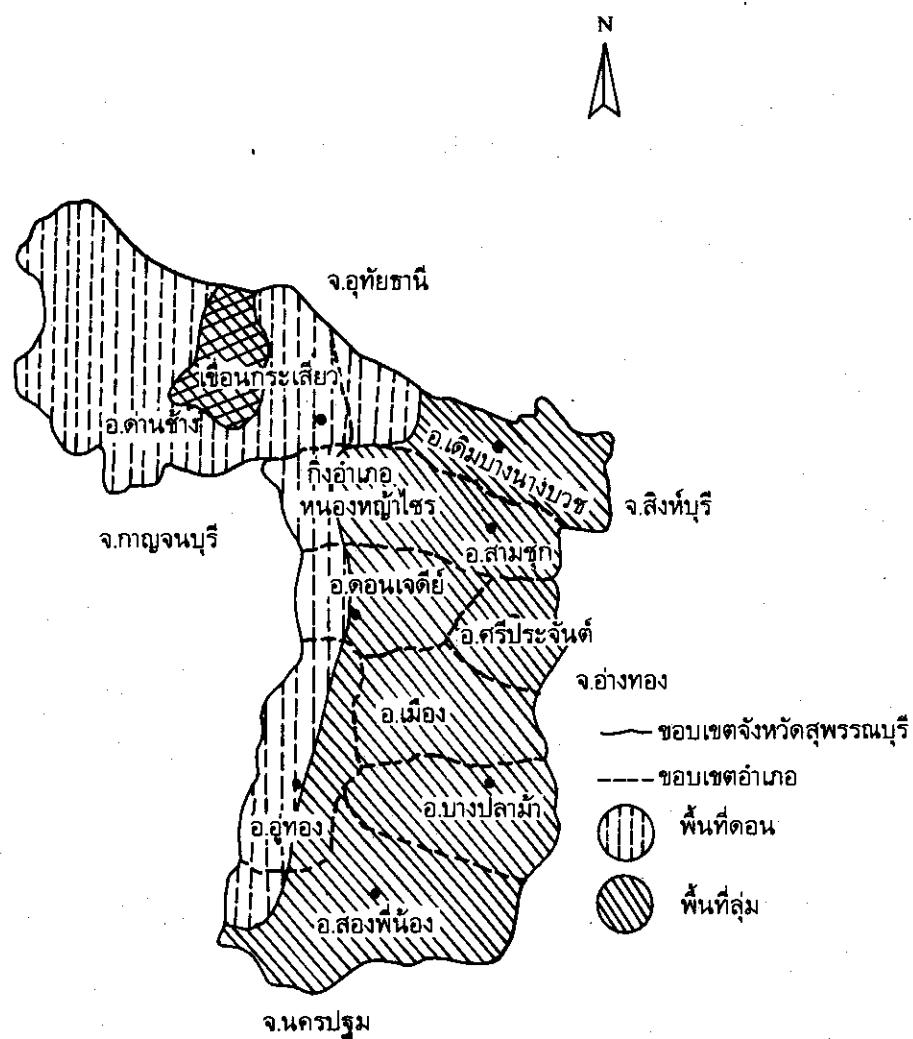
ตำบลม้านแผลมีเนื้อที่ประมาณ 28,807 ไร่ เป็นเนื้อที่ทำการเกษตรประมาณ 24,635 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 88 ของเนื้อที่ทั้งหมด จากเนื้อที่ทำการเกษตรทั้งหมดจ้าแบ่งเป็นเนื้อที่ทำนา 24,504 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 99 อีกร้อยละ 1 เป็นเนื้อที่ทำการเกษตรอื่น ๆ เช่น ไม้ยืนต้น พืช ผัก และไม้ล้มลุกอื่น ๆ เกษตรการใช้พื้นที่ในการปลูกข้าว 1 หรือ 2 ครัว ในช่วงน้ำแลด และต้นฤดูฝน มีจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 1,372 ครอบครัว มี 13 หมู่บ้าน สภาพพื้นที่แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ อุ่นมากสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 3 เมตร และค่อนข้างตอนสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 4-5 เมตร ในบริเวณคุ้มมาจะมีน้ำท่วมสูงในช่วงฤดูฝนและจะเป็นเดือนหนึ่งยา มีที่ดอนบังในแนวคลองธรรมชาติ ซึ่งใช้เป็นท่อระบายน้ำ อีกประการหนึ่งคือแม่น้ำที่มีความกว้างประมาณ 300 และ 215 มม. ต่อเดือนตามลำดับ ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษจิกายน ซึ่งเป็นช่วงน้ำหนึ่งน้ำสองทุ่ง จะปล่อยให้น้ำถูกน้ำท่วม การท่าลายของทุ่งและการท่าลายของเพลี้ยกระโดดเล็กน้ำติด เป็นปัญหาหลักของการทำงานในท้องที่นี่ รวมทั้งการวางแผนในช่วงฤดูน้ำทลาก ซึ่งสภาพการจังกล่างนี้มีอยู่มากในท้องที่ภาคกลางในเขตภูเขาบางปะกง อ่าเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี และอ่าเภอเสนา อ่าเภอไทรน้อย อ่าเภอลาดบัวหลวง จังหวัดอุบลราชธานีฯ เป็นพื้นที่นับแสนไร่ และในบางหมู่บ้านไม่สามารถเข้าไปดำเนินการเต็มโครงการทั้งตำบลที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้เพื่อการคุมนาคไม่สะดวก เนื่องจากทางเดินไม่ดีในฤดูฝนและฤดูน้ำทลาก เพราะสภาพพื้นที่เป็นที่ล่องมาก

วัฒนประสังค์

- เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ของการแปรเปลี่ยนสภาพพืชน้ำบางส่วน (ไม่เกิน 1/4) มาเป็นร่องสวน เพื่อทำการปลูกพืชผัก ไม้ผล และพืชไร่น้ำบางชนิด เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรนอกเหนือจากมีรายได้จากการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว
  - เพื่อพัฒนาการเลี้ยงสัตว์โดยใช้สิ่งของที่เหลือใช้มาเป็นในรูปของเนื้อและไข่ ซึ่งผลผลิตตั้งกล่าว้นี้ ยังใช้สำหรับในการบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย เช่น การเลี้ยงเป็ด ไก่ และอื่น ๆ
  - เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงปลา เพื่อประโยชน์ในการบริโภคอาหารจำพวกโปรตีน และยังเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง
  - เพื่อศึกษาหารูปแบบทางด้านเศรษฐกิจการทำฟาร์มที่เหมาะสม เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างของการทำฟาร์มของเกษตรกรที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายคลึงกัน
  - เพื่อศึกษาให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและฝ่ายส่งเสริมพัฒนา ได้ร่วมมือประสานงานอย่างใกล้ชิด การวิจัยและทดสอบในลักษณะการทำางกันเป็นทีมและรับผิดชอบร่วมกัน
  - เพื่อให้เกษตรกรในโครงการ เป็นแกนนำในการถ่ายทอดเทคโนโลยีผ่านไปยังเกษตรกรชั้นเดียว
  - เพื่อชักจูงโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือสนับสนุนชี้งกันและกัน รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์การเกษตรชั้น

แสดงภาพพื้นที่ของจังหวัดสุพรรณบุรีและพื้นที่เป้าหมาย ของงบประมาณ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทำการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งเป็นรูปแบบอย่างของฟาร์มเกษตรกร มีระบบที่แน่นอนเด่นชัด มีสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนของเกษตรกรส่วนใหญ่ เมื่อได้จัดและทดสอบให้ระบบที่เหมาะสม แล้วสามารถนำไปปฏิบัติพัฒนาในห้องที่อื่น ๆ ที่มีสภาพภูมิประเทศ ตลอดจนสภาพภาวะเศรษฐกิจสังคมที่คล้ายคลึงกันได้
2. สำรวจข้อมูลทางด้านการผลิตทางการเกษตร ทรัพยากร เศรษฐกิจและสังคม ขนาดธุรกิจและปริมาณผลผลิต และอุปสรรค ตลอดจนความต้องการของเกษตรกร
3. ร่วมพิจารณาวางแผนงานวิจัยและการทดสอบให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยพิจารณาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายเข้ามาประกอบด้วยเป็นหลัก
4. วิเคราะห์และประเมินผลการยอมรับของเกษตรกรต่อผลการวิจัยและทดสอบ กำหนดรูปแบบของการทำฟาร์ม โดยพิจารณาด้านทุนการผลิตระดับต่าง ๆ ตลอดจนผลตอบแทนเป็นรายได้ ความมั่นคงของผลผลิตและการตลาด ฯลฯ

ผลการดำเนินงาน/โครงการในพื้นที่เป้าหมายหลักสุพรรณบุรี

- งานวิจัยระบบฟาร์มผสมผสาน

ได้แบ่งเปลี่ยนสภาพพื้นที่ปลูกช้าไม่เกิน 1/4 ของพื้นที่ทั้งหมดให้เป็นร่องสวนเพื่อใช้สำหรับปลูกไม้ผล มีจำนวน 35 ฟาร์ม จาก 8 หมู่บ้าน ต่ำบลน้ำหนาม อำเภอทางป่าม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง มะพร้าว มะนาว ล้มโอลอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ปีก (เป็ด ไก่ นก) และเลี้ยงปลาครกคู่กันไป มีจำนวนฟาร์มที่ดำเนินกิจกรรมปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ 17 ราย มีจำนวนฟาร์มที่ดำเนินกิจกรรมปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เลี้ยงปลา 18 ราย ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2526 ขณะนี้แต่ละฟาร์มเริ่มมีรายได้จากการขายกิ่งพันธุ์และไม้ผลแล้ว ได้มีการติดตามบันทึกข้อมูลผลการดำเนินงานฟาร์มด้านรายจ่าย รายได้ และการใช้แรงงานทั้งในและนอกการเกษตรของแต่ละฟาร์ม

- งานวิจัยด้านเลี้ยงสัตว์

ก. เป็ดไช่

พบว่าการให้อาหารเสริมเป็ดเล็กในระยะ 1-2 เดือนแรกมีการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยน้ำหนักตัวเพิ่มเกือบทั้งตัว แต่หลังจากอายุ 4 เดือนแล้ว น้ำหนักตัวเมิดไม่ต่างกัน รวมทั้งช่วงการเริ่มใช้เกี๊ยกัดเลี้ยงกันคือ เมื่อเปิดอายุได้ 4 เดือนครึ่ง และจากการศึกษาตลอดช่วงของการไข่ รวม 14 เดือน ไม่พบความแตกต่างของน้ำหนักไช่เฉลี่ยของตัววันที่เสริมอาหาร 1, 2, 3 และ 4 เดือนจากวิธีการเลี้ยงแบบของเกษตรกร แต่เม็ดที่ให้อาหารเสริมตลอดทั้งช่วงจะมีปรอร์เซ็นต์การให้ไข่และขนาดไข่โดยเฉลี่ยสูงกว่าตัวอื่น ๆ เด่นชัดแต่มีอัตราเทียบกับไก่เนินอราวย่างแล้วการเลี้ยงแบบเกษตรกรโดยเสริมอาหารช่วง 3 เดือนแรกจะมีการให้ไข่โดยเฉลี่ยตัวละ 233.77 บาท การเลี้ยงแบบของเกษตรกรได้ก่อให้เกิดผลต่างๆ คือ เนินอราวย่างตัวละ 182.00 บาท ส่วนการให้อาหารเสริมได้ก่อให้เพียงตัวละ 64.13 บาทเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า วิธีการเลี้ยงของเกษตรกรที่ใช้หอยปลากิ่งพันธุ์ได้สับผสมกับผักโดยไม่มีรายจ่ายเป็นเงินสดก็มีความเหมาะสมด้อยลงแล้ว

ก. ไก่พื้นเมือง

การศึกษาเกี่ยวกับการให้ผลผลิตไช่และการพักของไก่พื้นเมือง พบว่าเมื่อไก่พื้นเมืองจะให้ไข่เฉลี่ย 11 พอง ระยะเวลาการพักไข่เฉลี่ย 23 วัน ถูกดูหน่าวจะเป็นช่วงที่มีปรอร์เซ็นต์การพักออกสูงสุด 81.82% ถูกดูฟัน 72.73% และถูกดูร้อนต่ำสุด 63.64% สาเหตุเกิดเนื่องจากไข่เมียเสื่อมและไม่มีไข่ น้ำหนักตัวของแม่ไก่ลดลงจากเริ่มใช้ถึงพักออกเป็นตัว 19.5% ในถูกดูหน่าว 21.30% และ 23.11% ในถูกดูฟันและถูกดูร้อนตามลำดับ โดยสรุปการขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองควรกระทำในช่วงถูกดูหน่าวเพราะอุณหภูมิเหมาะสมและมีอาหารบริบูรณ์ เพราะเป็นช่วงเก็บเกี่ยวไข่

- งานอาชักดินชี

ก. ใช้ปูนเป็นเหยื่อหล่อหูได้ผลดีที่สุด แต่ก็มีปัญหาได้ในช่วงฤดูแล้ง ทำปูทำเหยื่อด้วยาก

ข. การใช้แกลบคลุกสารเคมีซิงค์ฟอสฟอร์ ผสมปะลายช้าๆ 1 : 100 วางเมื่อหูบนคันนาทุกๆ ระยะ 10 เมตร โดยวางเหยื่อ 3 ครั้ง ในระยะเดียวกันแปลงข้าวอายุ 1 เดือน และข้าวตั้งห้อง ได้ผลเป็นที่น่าพอใจและเกษตรกรปฏิบัติได้

- งานวิจัยเสริม

ผลการใช้ปูยร็อกฟอสเฟต์ที่ผลิตได้ในประเทศไทย กับนาข้าวสามารถใช้แทนปุ๋ย 16-20-0 ได้ดีเมื่อใช้ร่วมกับแอมโมเนียมชัลเฟต์ 50 กก./ไร่ ของปูยร็อกฟอสเฟต์ ก็นับว่าพอเพียงและประหยัดต่อการใช้ปุ๋ย 16-20-0 อีกทั้งพบผลตากด้านของราชบุรีฟอร์สอิกด้วย

สรุปผลการดำเนินงาน พ.ศ. 2526-2530
ตำบลบ้านแหลม อ่าเภอบางปะก้ำม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายการ	2526	2527	2528	2529	2530
1. จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ	16	35	35	35	35
2. จำนวนเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลง	13	33	33	35	35
3. เนื้อที่เปลี่ยนแปลง (ไร่)	37-0-76	110-0-28	115-0-8	117-2-61	245-0-97
4. ระบบการทำฟาร์ม					
พืช-สัตว์-ปลา	4	10	7	14	20
พืช-สัตว์	9	23	26	21	15
พืช	3	2	2	-	-

ผลการดำเนินธุรกิจการทำฟาร์มสมมตานในพื้นที่เป้าหมายหลัก ตำบลบ้านแหลม

จากฟาร์มตัวอย่างทั้งหมด 1 ของนายจรุญ กลืนคำทอง ซึ่งมีสถานภาพเดิมปลูกเฉพาะข้าวนาปรังเพียงอย่างเดียว (กลงเดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนมิถุนายน) ในพื้นที่ส่วนนาดอน 9.5 ไร่ นาค่อนข้างดอน 8.5 ไร่ และนาเช่า (สภาพพื้นที่นาล้ม) 6 ไร่ โดยเช่าทำนาทุกปี เพราะมีเงินแปลงนาที่ดันอยู่ระหว่างล่างชาวบ้านมาติด และแปลงนาของตนเอง และมีที่บริภูมิบ้านอีก 3 ไร่ ได้ข้าวปีละประมาณ 19 กก./ไร่ เก็บไว้ทำพันธุ์ 480 กิโลกรัม และเก็บไว้ริโภคปีละ 1 กก./ไร่ แหล่งเงินทุนได้จากการขอสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เสียอัตราดอกเบี้ย 12% ต่อปี และนายทุนคิดดอกเบี้ยอัตรา 18-24% ต่อปี เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตและการดำเนินธุรกิจ ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้ออาหารและเครื่องดื่มปีละประมาณ 8,400 บาท การใช้แรงงานของฟาร์มมีแรงงานในครอบครัว 4 คน ในช่วงเก็บเกี่ยวแรงงานไม่พอเพียง ต้องจ้างเสริม ค่าจ้างวันละ 35 บาท นอกจากช่วงเวลาดังกล่าวจะมีเงินเหลือว่าง พ่อตาจำเป็นต้องออกกู้ไปรับจ้างนอกฟาร์มเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างผิดเคือง ต้องกู้เงินมาสารองไว้ใช้จ่ายทุกปี จึงมีหนี้สินอยู่ประมาณ 30,000 บาท

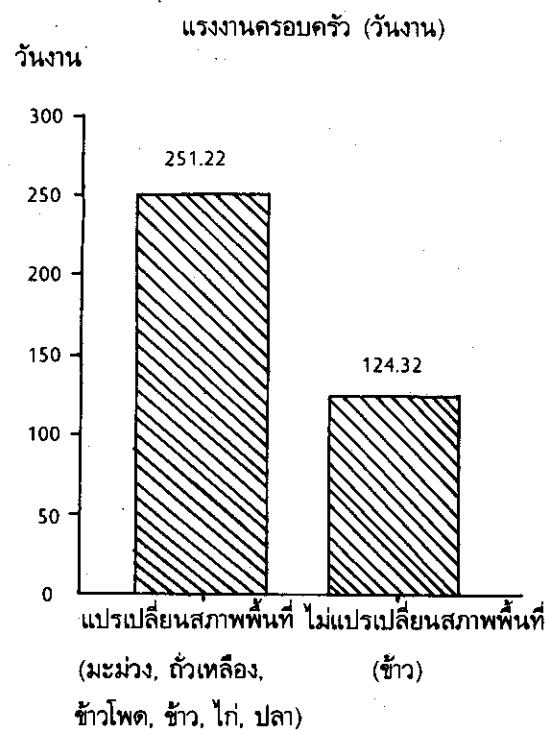
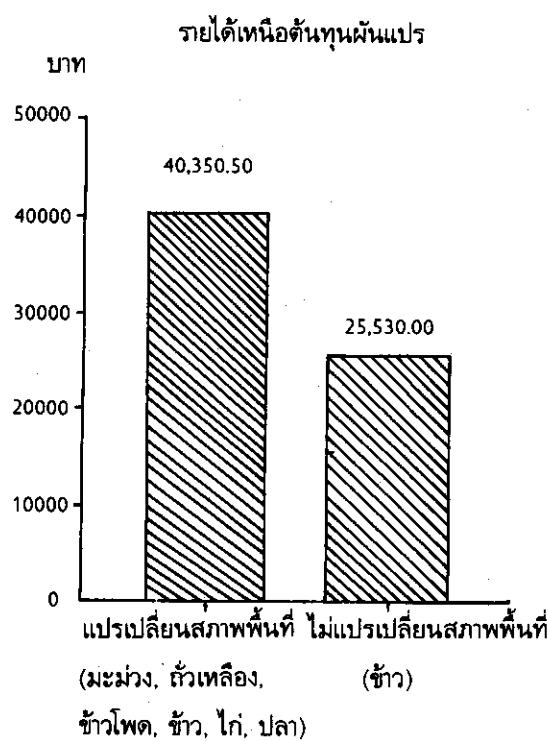
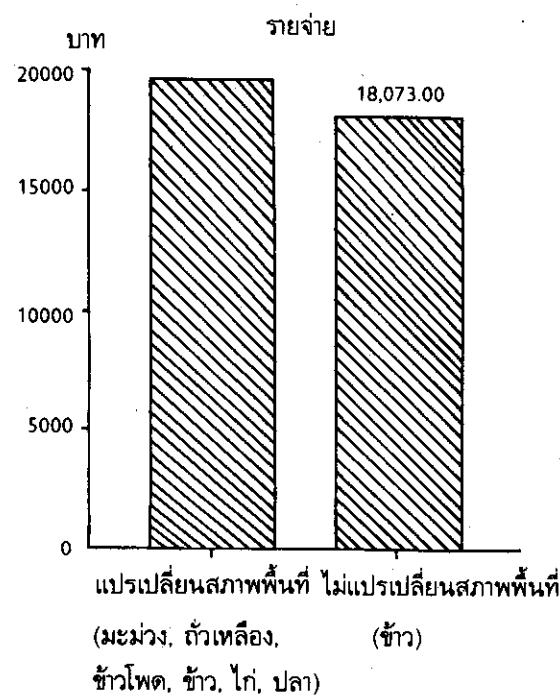
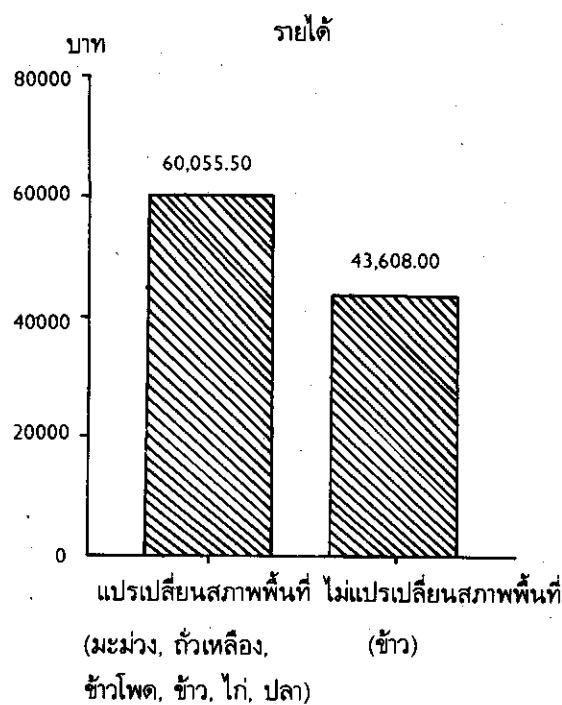
ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เมื่อต้นมาจนกวิจัยและพัฒนาระบบการทำฟาร์มสุพรรณบุรี ได้แนะนำให้เปลี่ยนที่ว่างบริเวณบ้าน 1.5 ไร่ เมื่อร่องสวนเพื่อบลูกมะวง เริ่มปลูกในปี พ.ศ. 2527 ปลูกพันธุ์เชียงใหม่ หนองแขม มันคากลาย และน้ำดอกไม้ ปลูกในระยะ 4 × 4 เมตร ในปีแรกได้ปลูกไม้ล้มลุก เช่น พัก แตงกวา ถั่วฝักยาว ผัก และมะเขือ ในระหว่างดันมะวงศ์ ทำให้มีรายได้เพียงพอด้วยค่าใช้จ่ายในการดูแลร่องสวน นอกจากนี้ยังเปลี่ยนสภาพดอนอึ้ง 1.5 ไร่ ให้เป็นร่องสวนเพื่อปลูกพืชล้มลุก ได้แก่ ข้าวโพด (ข้าวโพดต้ม) และถั่วเหลือง (ถั่วแระ) มีการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมืองจำนวน 20–30 ตัว และเลี้ยงปลาในพื้นที่ 0.38 ไร่ เมื่อการดำเนินงานฟาร์มสมผลสำเร็จไป 3 ปี เกษตรกรเริ่มมีรายได้จากการขายมะวงศ์และกิงพันธุ์ เมื่อหักผลการดำเนินงานเบรียบเทียบกับระหว่างก่อนมีโครงการฯ ทำนาแต่เพียงอย่างเดียว 24 ไร่ มีรายได้เหนือต้นทุนผันแปร 25,530.00 บาท และภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์และเลี้ยงปลา ปรากฏว่ามีรายได้เหนือต้นทุนผันแปร 40,350.00 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว การดำเนินงานฟาร์มแบบผสมผสานได้รับผลตอบแทนสูงกว่าการทำนาแต่เพียงอย่างเดียว 14,820.00 บาท เพิ่มขึ้น 58% จากข้อมูลที่หน่วยวิจัยฟาร์มฯ สุพรรณบุรีได้เคราะห์จากฟาร์มนี้พบว่า การดำเนินงานฟาร์มแบบผสมผสาน มีภาระกระจายการใช้แรงงานในฟาร์มตลอดทั้งปี พ่อครองเคยออกไปรับจ้างนอกฟาร์มเก็บกลั่นมาทำงานในฟาร์ม เพราะได้รับผลตอบแทนสูงกว่า มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม และที่สำคัญที่สุดคือ นอกจากจะลดรายจ่ายของฟาร์มแล้วยังเพิ่มรายได้แก่ฟาร์ม จนสามารถซื้อหนี้สินจำนวน 30,000 บาทที่มีอยู่เดิมได้

- งานทดสอบการปลูกพืชบนร่องไม้ผล

ในการนำพืชอาชญา อาทิ ข้าวโพดหวาน ถั่วเหลือง ถั่วเชียง และพืชผัก บนร่องสวนมีผลในระยะ 1–2 ปีแรกสามารถทำรายได้ทัดเทียมกับรายได้จากการปลูกข้าว ในแปลงที่เปลี่ยนไปปลูกไม้ผลโดยเฉพาะปลูกข้าวโพดหวานและถั่วเหลือง (ตัดขยายเป็นถั่วแระ) มีรายได้ระหว่าง 2,000–2,400 บาทต่อไร่ต่อครึ่ง

รายการ	เปลี่ยนสภาพพื้นที่							ไม่เปลี่ยนสภาพพื้นที่
	ข้าว	มะวงศ์	ข้าวโพด	ถั่วเหลือง	ไก่	ปลา	รวม	
	22.5 ไร่	3 ปี 1.5 ไร่	0.29 ไร่ × 3 ครั้ง	0.29 ไร่ × 3 ครั้ง	25 ตัว	0.38 ไร่		24 ไร่
รายได้	40,882.50	11,533.00	1,695.00	3,096.00	1,837.00	1,012.00	60,055.50	43,608.00
รายจ่าย	17,034.40	483.00	614.80	623.80	397.00	552.50	19,705.50	18,078.00
รายได้เหนือต้นทุนผันแปร	23,848.10	11,050.00	1,080.20	2,472.20	1,400.00	459.50	40,350.00	25,530.00
แรงงานครอบครัว (วันงาน)	116.55	43.56	40.40	34.90	3.43	12.38	251.22	124.32
แรงงานเครื่องจักร (วันงาน)	18.22	2.62	2.30	2.30	-	4.20	29.64	19.44
ผลตอบแทนการใช้แรงงาน (บาท)	204.60	253.70	26.70	70.80	419.83	37.10	160.62	205.35

* ม.ค. 30–มิ.ย. 30

คำนิยม

หน่วยวิจัยและพัฒนาระบบการท่าฟาร์มสุพรรณบุรี ขอขอบพระคุณ คณะทำงานโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการท่าฟาร์ม ในพื้นที่เป้าหมายหลัก ต.บ้านแหลม อ.บางปลาแม่ จ.สุพรรณบุรี (พ.ศ. 2526-2531) ซึ่งมาจาก กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รวมทั้งกองฯ และสถาบันฯ ต่าง ๆ ภายในการวิชาการเกษตร ที่มีส่วนให้การสนับสนุน แก่โครงการนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

หน่วยวิจัยฟาร์มฯ สุพรรณบุรี ขอขอบคุณ เทศบาลในพื้นที่เป้าหมาย ต.บ้านแหลม อ.บางปลาแม่ จ.สุพรรณบุรี ที่ร่วมโครงการ จำนวน 35 ฟาร์ม ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมทั้งบ้านที่เก็บข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม ทั้งในฟาร์มและนอกฟาร์มประจำวัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าว มีประโยชน์มากต่อการวิเคราะห์และสรุปผล การดำเนินธุรกิจฟาร์ม